

Avsnitt 15: Språkstörning på gymnasiet - om motivation och stödinsatser i undervisningen

INFORÖST: Vi på Specialpedagogiska skolmyndigheten arbetar för att alla barn, elever och vuxenstuderande, oavsett funktionsförmåga, ska nå målen för sin utbildning. I podden förklarar, fördjupar och diskuterar vi specialpedagogik och ger goda råd till dig som arbetar i eller har barn som går i förskolan och skolan.

INTERVJUARE: Varmt välkomna till Specialpedagogiska skolmyndighetens podd. I dag ska vi sätta fokus på frågan hur skolan kan ge ett bra stöd till en elev med språkstörning. Jag heter Erika Bergman och arbetar på Specialpedagogiska skolmyndigheten. Och med mig i studion har jag Con Onelius Gradén, du är elev på industritekniska gymnasiet på Staffansskolan i Söderhamn, och Örjan Persson, du är lärare på Staffansskolan och Con är en av dina elever. Och du Con, du har en språkstörning och du känner väl till vad som kan vara extra svårt när man går i skolan och har språkstörning, och du vet också vilket stöd som man kan behöva. Och ni är ju här för att berätta om hur skolan kan jobba för att ge ett bra stöd till en elev som har den typen utav utmaning som du har, Con. Varmt välkomna hit.

ÖRJAN: Tack, tack.

CON: Tack.

INTERVJUARE: Och jag skulle vilja börja med att fråga dig, Con, hur du tyckte det var att börja i skolan när du var liten. Minns du hur det var då, från början?

2019-11-13

- CON: Alltså, jag tänkte inte från första början, men när jag blev äldre och äldre så blev det svårare vid läsning och skrivning, alla såna ämnen. Så då blev det svårare för mig.
- INTERVJUARE: Mm, just det. Men kände du att de lärare som du hade, som du mötte, förstod de dig och fick du den hjälp du behövde?
- CON: Ja, jag fick hjälp, men det var inte riktigt tillräckligt mycket hjälp.
- INTERVJUARE: Nej. Hur var det, var det så att man pratade just om att det kunde vara en språkstörning, att det var just att kunna uttrycka sig och förstå språk som var det som var svårt för dig? Kommer du ihåg det?
- CON: Ja, att min brorsa har ju [hör inte 0:02:20], så han ... De visste ju direkt att jag hade också det. Så jag fick ändå mer hjälp.
- INTERVJUARE: Mm, just det. Så de var lite förberedda på att du också kunde ha svårigheter.
- CON: Ja.
- INTERVJUARE: Just det. Kommer du ihåg vilket stöd de gav dig? Det är några år sen nu, tänker jag [skratt].
- CON: Minnesträning kommer jag ihåg i alla fall, mycket minnesträning. Så jag kommer ihåg den så mycket. Men sen var det träna upp mitt minne också, alltså som memory och allting sånt. Och sen var det lite läsning och skrivning. Ja. När jag gick typ till logoped eller till någonting sånt.

2019-11-13

- INTERVJUARE: Mm, just det. Var det så att du fick undervisning mycket själv, eller var det så att du hade undervisning tillsammans mycket med dina klasskamrater?
- CON: Med klassen.
- INTERVJUARE: Mest med klassen?
- CON: Mm.
- INTERVJUARE: Just det. Vad tyckte du själv fungerade bra av det stöd som du fick?
- CON: Minnesträningen, för den använder ända i dag.
- INTERVJUARE: Ja, okej. Så det är någonting som du har kunnat ta med dig sen när du har fortsatt skolan.
- CON: Ja.
- INTERVJUARE: Ja. Ett bra tips.
- CON: Ja.
- INTERVJUARE: Nu går ju du på Staffangymnasiet, på industritekniska programmet. Hur var det att börja där, tyckte du?
- CON: Ganska roligt, för jag tyckte om att jobba i metall och jag fick mer hjälp när jag började skolan. De var snabba att fixa mina hjälpmedel och det.
- INTERVJUARE: Mm. Tyckte du att du fick snabbare hjälp där än vad du fick när du gick i grundskolan?
- CON: Ja.

2019-11-13

- INTERVJUARE: Ja. Är det någonting som du har fått här nu på Staffangymnasiet som du önskar att du hade fått tidigare?
- CON: Nej.
- INTERVJUARE: Nej.
- CON: Alltså, det vet jag inte riktigt om.
- INTERVJUARE: Nej. Vilka hjälpmedel var det du fick då när du började på Staffangymnasiet?
- CON: En dator som har lärprogram. Jag har en scannermus också, så att den scannar in text så kan datorn läsa upp för mig. Så jag fick ju det andra veckan eller första veckan som vi började.
- INTERVJUARE: Just det, och det är någonting som du hade kunnat haft användning av om du hade fått ännu tidigare, på den skolan du gick innan.
- CON: Ja. Men jag hade det i högstadiet. Men jag hade inte det i grundskolan.
- INTERVJUARE: Nej, just det.
- CON: Eller vad heter ...
- INTERVJUARE: Ja, men jag förstår, på låg- och mellanstadiet.
- CON: Ja.
- INTERVJUARE: Ja. Just det. Örjan, du är ju lärare på Staffansskolan. Hur förberedde ni er inför att Con skulle börja hos er, för att ni skulle kunna ha en bra utbildning på plats när han kom?

2019-11-13

- ÖRJAN: Ja, vi förberedde oss inte speciellt mycket. Vi visste ... Nu var det inte jag som var mentor från början, utan det var ju min kollega som var mentor för han, men jag tror vi tog ... Vi fick ta tag i problemen när det dök upp, när han ...
- INTERVJUARE: Och hur gjorde ni då?
- ÖRJAN: Hur gjorde vi då, ja. Ja, vi förstod ju att det var lite annorlunda. Och ett bra exempel ändå, tycker jag, är att jag ändrade egentligen inte på någonting, för en viktig kurs från början, som eleverna måste ha, det handlar om ... den heter nog "Människan i industrin" och handlar om arbetsmiljö och säkerhet på företag och så här. Och vilka kläder man ska ... Så här basala, enkla saker. Men det slutar med att eleverna ska ut på företagen och göra en intervju med någon företagare och sammanställa det här och göra en Powerpoint-presentation. Och det är tolv elever i klassen, tror jag, och det var bara en som lyckades. Och det var Con.
- INTERVJUARE: Mhm? Vad intressant. Ja.
- ÖRJAN: Ja, det tycker jag är lite häftigt, faktiskt.
- INTERVJUARE: Ja, precis.
- ÖRJAN: Men det har väl kanske lite med motivation att göra, alla kanske inte tycker att det är roligt att prata inför klassen och så där. Men jag tycker det är ett bra exempel på att ... vad han lyckas få till på grund av hans problem nu då med språkstörningen. Men jag vet att han ... Jag har ju pratat med de här grabbarna ute på företaget där han var, där han hade frågorna med sig, klara på en dator. Så han talade om att han kunde inte säga frågorna och så här, utan de fick

2019-11-13

läsa. Och då fick de skriva ner svaren på datorn. Och sen körde han upp det på bildspelet, då hade han lagt in svaren tillsammans med bilderna han hade tagit på företaget. Och det var ju meningen att alla skulle göra, men det var bara Con som fixade det.

INTERVJUARE: Ja. Men du, Con, du hade tänkt ut ett bra arbetssätt då, kan man säga?

CON: Ja. Och jag är ju redan van att jag har ju problem, så jag bara säger som det är, så ...

INTERVJUARE: Ja.

CON: Så ofta så förstår de att jag behöver hjälp eller någonting sånt.

INTERVJUARE: Ja, så att det blir tydligt på en gång.

CON: Ja.

INTERVJUARE: Ja. Hade du tänkt ut det där i förväg, hur du skulle göra?

CON: Nej, men det blev lite så på platsen.

INTERVJUARE: Ja.

ÖRJAN: Sen tror jag att för vår del så handlar det mycket om att vi har en väldigt tillåtande miljö, där eleverna får vara i och att det ska kännas hemkänsla eller det ska kännas kul. Målsättningen ska ju vara att det ska vara så roligt så att på slutet på dagen så vill vi helst att eleven vill vara kvar ännu längre än när bussen går. Om man har den målsättningen, då får man in lite arbetsglädje hos eleverna. Jag tror det är en del som bidrar en hel del till att det kanske har gått så

pass bra som det har gjort. Det tror jag inte är allt, inte, men det är en bit i alla fall.

INTERVJUARE: Ja, just det.

ÖRJAN: Sen har vi jobbat mycket projektbaserad lärande där vi håller på med grejer, vi gör prylar som ska användas. Häftiga projekt som ... Con är väldigt duktig och har varit involverad i, så att ... Det ligger mycket i grunden till hans motivation och fått ... kunnat lära sig på ett bra sätt. Men mycket sånt här har ju varit learning by doing, man visar att "så här gör man så" och så vidare, från enkla, basala saker, kanske, till väldigt svåra saker. Och då härmar han en hela tiden och det fastnar på något sätt. På direkten, tycker jag.

INTERVJUARE: Ja. Vad är det du tycker om med det här sättet som de jobbar på den utbildning du går nu? Varför är det bra, tycker du?

CON: För de visar det tydligt och jag lär mig mer ... lättare om jag gör det praktiskt. Och det är en praktisk linje, så det är mycket som ... ja, att jag kan se hur det ska bli gjort eller hur ska det bli rätt och allting sånt.

INTERVJUARE: Just det. Är det lättare för dig att komma ihåg det du ser och det du gör, än det du läser?

CON: Ja.

ÖRJAN: Om man har en CNC-maskin med 100 knappar på och så trycker man på 20 stycken i följd, i ett visst mönster, då kommer han ihåg det. Och det här är ju någon egenskap som inte de flesta har, så det är ungefär som han har fått en

2019-11-13

extra hjälp på vägen någonstans, som jag har svårt att sätta fingret på vad det är för någonting.

INTERVJUARE: Ja. Men det kan vara så, Con, att det kommer av att du fick jobba så mycket med minnesträning när du gick i skolan?

CON: Ja.

INTERVJUARE: Du fick en jättehjälp av det.

CON: Ja.

INTERVJUARE: Ja.

CON: Jag tränade i flera år i sån här minnesträning och allting sånt.

INTERVJUARE: Mm. Vad är minnesträning, då? Alltså, hur var det för dig, hur gjorde de?

CON: Bara för därför så kommer jag inte ihåg, men ...

INTERVJUARE: Är det någonting du minns?

CON: Mycket med memory och det.

INTERVJUARE: Mm, just det. Det nämnde du, ja, innan.

CON: Och sen var det ... Det var program på datorn, så att du lä... som vissa knappar tryckte du i viss följd, så att du följer efter, ja, ordningen och det.

INTERVJUARE: Just det. Att härma, liksom.

CON: Ja.

INTERVJUARE: Ja. Det var några saker som ...

2019-11-13

- CON: Ja, typ.
- INTERVJUARE: Ja, just det. Var det mest i början av sko... när du började skolan eller var det någonting som ni jobbade med hela tiden? Mellanstadiet, högstadiet ...?
- CON: Det var i början av skolan.
- INTERVJUARE: Ja, vad bra. Och det har du nytta av nu när du kommer till Staffangymnasiet och får ...
- CON: Ja.
- INTERVJUARE: ... kan lära dig maskiner och allting. Som du säger då, Örjan, att ... kan vara svårare för elever, det är lätt för Con. Tack vare det här.
- ÖRJAN: Jajamän. Och en följd av det här, det är ju att när han har varit ute på praktiken du då, första året, där han gjort succé, och de var väldigt besvikna nu att inte han skulle komma tillbaka. Och det var på grund av att han själv ville till ett annat ställe. Och där var de skeptiska. När man talade om att det kommer en kille som har problem med både läsa och skriva, ”nej, men hur ska det gå?”, liksom. Men nu är de alldeles eld och lågor, tycker han fungerar fantastiskt. Han kör ju en lasermaskin själv här, så att ... Det tycker jag är lite häftigt.
- INTERVJUARE: Ja. Men det skulle vara intressant att veta faktiskt, Con, hur har du gjort? För det är just att det ... Läsa och skriva är svårt för dig, men hur har gjort då, nu när du har gått vidare? Jag tänker både genom skolgången, men också nu på gymnasiet där du är nu, hur gör du för att du ska kunna få till dig den här ... det som är skrivet?

2019-11-13

- CON: Det är någon som läser upp det för mig eller så jag gör ...
typ tar mobilen så mobilen läser upp för mig.
- INTERVJUARE: Att du kan scanna texten och så läser den upp?
- CON: Ja.
- INTERVJUARE: Just det. Så du använder den ganska mycket då, eller?
- CON: Nja, mest att det är någon som ... För det företaget som jag
är på, då är det alltid att man tog det på två, så jag är inte
själv. Så då var det någon som förklarade för mig, hur jag
ska göra.
- INTERVJUARE: Mm, just det. Men för jag tänker också just en sån där
praktiskt utbildning, jag föreställer mig att det är mycket
manualer och ... alltså, mycket man ska lära sig, med hur
olika maskiner fungerar och såna saker. Men då kan du lära
dig och komma ihåg det då med hjälp utav att du kan
scanna text och få det uppläst.
- CON: Ja. Och det är mycket med att jag ser vad ... om det är en
viss knapp som gör på ... flyttar i typ lasern. Ja, så jag ser
vad knapparna gör för något. Så då lär jag mig av det också.
- INTERVJUARE: Mm. Och då ... Men är det då tack vare den här
minnesträningen du fick som gör att du kan komma ihåg då
på ett bättre sätt?
- CON: Jag tror det.
- INTERVJUARE: Ja. Så att det var väl investerad tid, kan man säga, för din
del.
- CON: Ja.

2019-11-13

INTERVJUARE: Ja. Just det. Finns det något mer som du tänker på, Örjan?
För det du har pratat om, som ju ni kanske jobbar med alltid, men som blir särskilt bra då för dig, Con, det är det här med att ni jobbar mycket med att det ska vara kul, att man ska känna sig väldigt motiverad, och så vidare. Finns det någonting mer som ni har tänkt och gjort som du ser är kopplat till vad Con behöver?

ÖRJAN: Ja, det har egentligen varit om det hela tiden. Vi har hela tiden jobbat efter det mönstret, även om det kanske är väldigt enkel grad i början så stegras upp det så att de får göra vissa saker under enkla förhållanden. Men det byggs ju på, då.

INTERVJUARE: Ja. Vad skulle det kunna vara då? Vad är det man börjar med enkelt och sen stegrar?

ÖRJAN: Ja, enkelt är att man kanske gör någon väldigt enkel sak i början. Till exempel i en maskin så kanske tillverkar man en hammare. Nu kan det låta avancerat att göra en hammare, men enligt det här konceptet så är det ganska enkelt ändå att kunna göra en sån i en sån här maskin. Och därifrån, att göra den i en manuell sån här maskin, till att göra det i en datorstyrd maskin, är det ju en lång resa. Så att man börjar liksom på ruta ett hela tiden. Men ju förr du kan föra in de här roliga momenten på ett tidigt stadium ... Eller att den här hammaren han har tillverkat, när den är klar kan han ta hem den och lägga den i bokhyllan eller någonting, så känner han i alla fall att han har gjort någonting vettigt. Att det är på väg någonstans. Och så när han kommer ännu längre fram, då kanske han kan göra den här hammaren i en maskin där han trycker på knappen när han har

2019-11-13

programmerat då, men hjälp av program. Men hela tiden så har vi jobbat utefter den ... Vi har haft mycket samarbete med kommunen, bland annat, hemma, där vi har tillverkat ... Det där var lite Cons tid, men det är efter samma koncept. Det är att man gör grejer ... Vi har gjort parkbänkar som är väldigt speciella, som står på stan. Och det här är ju sån där idé som vi har haft med oss ändå sen jag började jobba där, att det ska vara lite kul och eleven ska känna att, när han åker förbi den där parkbänken, ”ja, men det här har jag varit med på”. Ungefär som Con nu då, han har gjort jättemycket på en ... De har renoverat en gammal traktor där han har gjort jättemycket prylar till den här maskinen. Och då kan ju han känna då att han har fått tillfredsställelse i det.

INTERVJUARE: Just det. Vad säger du om det, Con, det som Örjan beskrivit? Vad betyder det för dig att man får göra på det sättet, börja på ruta ett och göra det jättekongret och sen fortsätta utvecklas från det?

CON: Det har funkat, alltså ... Ja, när jag var mindre så är det så att det funkar så för mig då, så när jag kommer upp så funkar det här så här ... alltså ...

INTERVJUARE: Mm. Jag tänker nu, Örjan han beskriver också att det går väldigt bra för dig, att du kan saker som kanske en del av dina klasskamrater inte har lika lätt för och att du också ... Jag tänker, nu har du varit på den här praktiken och har fått ett jättebra bemötande. Hur känns det för dig? Vad betyder det, att du känner att ”ja, men jag klarar det här och jag klarar det faktiskt till och med ganska bra”?

2019-11-13

- CON: Det är jätteskönt, för då när jag har klarat klart skolan, så kan jag kanske få lite arbete.
- INTERVJUARE: Mm. Känns det också som ... Alltså, jag tänker, spelar det också någon roll i ... om man tänker på att du fick jobba ganska hårt när du gick i grundskolan innan, och så sen nu så känner du att du får bra resultat på det du gör? Finns det också någon jäm... att du jämför där med hur du tyckte det kändes då och hur du tycker det känns nu?
- CON: Nej, det tror jag inte.
- INTERVJUARE: Nej. Du hade samma känsla då också?
- CON: Ja.
- INTERVJUARE: Ja. Det låter som en bra skola [skratt]. Men jag tänker också ... En fråga till dig, Örjan, som jag har, det är vad har du lärt dig av att ha Con som elev? Vad har han lärt dig?
- ÖRJAN: Ja, det är en bra fråga. Det är svårt att sätta någon ... Men just det här att man kanske ska bemöta eleverna på väldigt många skilda sätt. Man formas ju utifrån sin personlighet och så där, det gör man ju, och man bemöter oftast folk på ett visst vis och ... Och nu är jag lite till åren, så man kanske har lite fördomar och så där, men det ska man absolut inte ha. Och jag tror att det har nog öppnats upp lite grann, så att man ska nog ha ett väldigt brett spektra och hitta nya vinklar, kanske, för att ... Men ändå göra på ett sånt sätt som ... ja, det känns bra och skojigt och trevligt och roligt, och lärande, framför allt.
- INTERVJUARE: Just det. Att utgå från den här personen som jag möter och hur blir det bra och roligt och utvecklande för den.

2019-11-13

ÖRJAN: Ja. För alla är olika, så att man ska försöka hitta den personens ... den personligheten att passa på företaget. Och just när det gäller Con, tror jag, då går det nog nästan att sätta han var som helst, känns det som. Men naturligtvis finns det en begränsning i det, va. Och egentligen så är det faktiskt, när det gäller Con, så han ... Det har ju lite med hans personlighet att göra, han har ju en charm som går hem hos många.

INTERVJUARE: [skratt] Ja.

ÖRJAN: Och det ... Jag har ju andra elever som är mer svårplacerade än vad Con är, så är det. Och då får man ju titta hur det fungerar. Och det kan vara massa andra problem. Men när det gäller Con så är jag inte alls orolig för hans framtid för fem öre.

INTERVJUARE: Jag tänker om ... Det som du beskriver, det är ju också något som kanske tar lite tid, tänker jag, just det där att man ska försöka ta reda på ”vem är den här personen och hur ska jag hitta bästa sättet?” och så vidare. Tycker du man har den tiden? Går det att jobba på det sättet?

ÖRJAN: Ja, det tycker jag att det går. För många andra kan ju ... Man kan ju ge dem en pärm och ”ni ska göra ... ni ska svarva det här, ni ska fräsa det här. Det här måttet gäller”. Ja, då läser de. Då kan man ju ha mer tid åt Con i stället och visa han de här momenten som de andra förstår, att de kan läsa sig till.

INTERVJUARE: Just det.

2019-11-13

- ÖRJAN: Så det ... Jag tycker inte att det har avsatt någon annans ...
elevs tid på grund av Con, inte. Det tror jag absolut inte.
- INTERVJUARE: Nej, men precis. Och alla är olika, det går att hitta vägar
fram.
- ÖRJAN: Jajamän. Jajamän.
- INTERVJUARE: Och det är det som är fokuset.
- ÖRJAN: Ja.
- INTERVJUARE: Ja. Just det. Ja. Vad skulle ni vilja ge för råd? Och jag
tänker på dig, Con, om du tänker tillbaks på hur det var när
du började skolan, om du tänker att det är någon lärare i
någon skolan som ... där det kommer en sju... sex-, sjuårig
kille eller tjej som har språkstörning, vad skulle du vilja ge
dem för råd som ... utifrån hur du tyckte det var när du gick
i skolan och vad du tycker har varit bra?
- CON: Var i skolan, skolka inte, du kommer förlora på det i
längden.
- INTERVJUARE: Ja. Till den eleven skulle du vilja säga det?
- CON: Ja.
- INTERVJUARE: Att ja, satsa på skolan även om det är ...
- CON: Tråkigt som fan.
- INTERVJUARE: [skratt] Ja, just det. Ja. Om du skulle ge ett råd till den
som ... alltså, någon ... till en lärare eller de som jobbar på
den skolan, hur de ska göra så att det blir på bästa sätt för

2019-11-13

elever som brottas med att läsa och skriva, kunna uttrycka sig som man vill?

CON: Ta tiden för den eleven.

INTERVJUARE: Mm, just det. Det är det viktigaste?

CON: Ja.

INTERVJUARE: Mm. Och du, Örjan, vad skulle du vilja ge för råd till någon lärare som ska möta en elev med språkstörning? Hur kan man tänka, jobba?

ÖRJAN: Ja, försök lära känna eleven och se om det finns några nycklar eller knappar man kan trycka på eller man kan vrida. Och försök att skapa en avslappnande miljö för eleven så att han känner sig trygg och kan öppna upp sig på ett bra sätt, så att man har en bra relation.

INTERVJUARE: Mm, just det.

ÖRJAN: Det är viktigt.

INTERVJUARE: Vad tänker du om det, Con? Jag tycker det var så intressant, just det här när ni pratade om hur viktigt det är med motivation och att det känns kul och lockande. Var har det ... Vad händer då i dig när undervisningen är på det sättet?

CON: Ja, att jag tror jag lär mig snabbare, och jag vill lära mig också.

INTERVJUARE: Just det, det blir roligare, helt enkelt.

CON: Ja.

2019-11-13

INTERVJUARE: Ja. Utifrån all denna erfarenhet som du har, Con, vad är det du tycker är svårt med skolan?

CON: Det är mer typ teori och allting sånt, men annars så klarar jag det ändå hyfsat bra.

INTERVJUARE: Just det. Om du tänker din framtid om kanske fem år, Con, vad skulle du vilja göra då?

CON: Vet inte, men typ svetsare eller laserskärning eller någonting sånt.

INTERVJUARE: Mm, någonting som du också, tänker jag, utbildar dig i nu.

CON: Ja.

INTERVJUARE: Ja. Just det. Ja, lycka till, säger vi. Vi får hoppas att det blir så.

CON: Tack.

INTERVJUARE: Ja. Ja, men tusen tack, Con och Örjan, för att ni kom och delade med er av era viktiga erfarenheter. Tack, Con, för att du så bra beskrev hur det är att vara en elev som kämpar med språket, som har en språkstörning, och vilket stöd man också behöver. Jag tycker det var jättebra också att du beskrev det här med att du fick traggla och hålla på med mycket med minnesträning, men det gav ju också resultat och det har du jättestor nytta av nu, till exempel. Och tack Örjan också, för att du berättade om hur ni har jobbat för att kunna ge Con det här bra stödet i skolan och hur ni har satt fokus på det som känns kul, det som engagerar, och att du får omsätta det som du lär dig i praktik på en gång, för det

2019-11-13

verkar ju vara ett smart sätt att jobba. Tusen tack för att ni kom.

CON: Tack.

ÖRJAN: Tack, tack.

INTERVJUARE: Ja, och i nästa avsnitt av vår poddserie så kommer vi att prata vidare om frågan om hur man kan stöd till elever med språkstörning, och då kommer vi sätta särskilt fokus på frågan om betyg och bedömning och hur man som elev kan få visa sina kunskaper på lite olika sätt för att man ska kunna se att man fortsätter utvecklas och lär sig.

INFORÖST: Tack för att du lyssnat på Specialpedagogiska skolmyndighetens podd. Fler avsnitt kan du hitta på vår webbplats och där poddar finns. Om du vill veta mer om oss och vilket stöd vi erbjuder, gå in på vår webbplats: spsm.se. Följ oss även på Facebook, Twitter och Instagram.